

Yıl: 4, Sayı: 12, Ağustos 2017, s. 583-588

M. Safa YEPREM¹

Abdurrahman ÖZSAĞIR²

DİNİ MÜSİKİ UYGULAMALARININ HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN ÖZ SAYGISINA OLAN ETKİSİ³

Özet

Bu araştırmanın amacı dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısına olan etkisini incelemektir. Bu amaçla İstanbul, Ümraniye’de bulunan Özel Rota Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi’nde eğitim gören 33 hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenci seçilmiş ve bu öğrencilerle 8 hafta boyunca dini musiki çalışması yapılmıştır. Araştırma da ön test son test kontrol grupsuz desen kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; verilen eğitim sonunda dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısına her ne kadar cinsiyet, yaş, ailedeki çocuk sayısı, çocuğun doğum sırası, ailenin gelir düzeyi gibi faktörlerin etkisi olmasa da; ailenin eğitim düzeyi ve genel olarak öz benlik saygısı oranındaki kayda değer yükseliş dikkat çekicidir ve anlamlı bir farklılık vardır.

Anahtar Kelimeler: Dini Müzik, Özel Eğitim, Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Çocuklar, Benlik Saygısı

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fak. İslam Tarihi ve Sanatları A.B.D., syeprem@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, a.ozsagir@gmail.com

³ Bu makale, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Türk Din Müsikisi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans programı öğrencisi olan Abdurrahman Özsağır’ın “Dini Musiki Uygulamalarının Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Çocukların Öz Saygısına Olan Etkisi” (2017) başlıklı Yüksek Lisans tezi kaynak alınarak yazılmıştır. Yüksek Lisans tez Danışmanı Prof. Dr. M. Safa YEPREM’dir.

THE EFFECTS OF RELIGIOUS TURKISH MUSIC APPLICATIONS TO SELF-ESTEEM ON CHILDREN WITH MILD MENTAL RETARDATION

Abstract

The purpose of this research is to examine the effects of religious Turkish music applications to self-esteem on children with mild mental retardation. For this purpose, it is chosen 33 children with mild mental retardation from rehabilitation center in Ümraniye, İstanbul and it is done a musical activities and event during eight weeks. Also, it is used pretest and post test design research in this thesis.

According to the our results, although the religious music practices are not affected by variables such as gender, age, number of children in the family, birth order of the child, income level of the family, self-esteem of children with mild mental retardation. The level of education of the family and the overall increase in the self-esteem ratio is noteworthy. In other words, there is a statistically significant difference between level of education of the family and self esteem of children with mild mental retardation.

Keywords: Religious Music, Special Education, Self Esteem

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Bu araştırma dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısına olan etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmacının olanakları içinde yapılan literatür taramasında, Türkiye’de müziğin bireylerin öz saygısına olan etkisini ölçen az sayıda araştırma olduğu, bununla beraber Türk din musikisi uygulamalarının bireylerin öz saygısına etkisi konusunda herhangi bir araştırmanın bulunmadığı görülmüştür. Yine zihinsel engelli çocukların öz saygı düzeyleriyle ilgili az sayıda çalışma olduğu, buna karşın dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısına olan etkisini araştıran herhangi bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Araştırmamız bu nedenle, bu alanda yapılan ilk çalışma olma niteliği taşımaktadır.

1.2 Problem Cümlesi

Dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısına etkisi var mıdır?

1.3 Hipotez

Dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısına etkisi vardır.

1.4 Araştırma Modeli

Araştırmamızda ön test-son test kontrol grupsuz deneme modeli kullanılmıştır. Bu modeli; Büyükoztürk, “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” kitabında şu ifadelerle tanımlamıştır:

“Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir. Seçkisizlik ve eşleştirme yoktur. Bu yönüyle desen tek faktörlü gruplar içi ya da tekrarlı ölçümler deseni olarak da tanımlanabilir.”

Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak, T-test ve Tek yönlü ANOVA yöntemiyle analiz edilecektir. Bulgular tablo ve grafiklerle gösterilecektir.(Büyüköztürk, 2008)

Sonuç bölümünde ise verilerde ortaya çıkan hususlar değerlendirilecek ve probleme ilişkin hipotezin tutarlı olup olmadığı ortaya konulacaktır.

1.5 Evren ve Örneklem

Türkiye’de yaşayan hafif düzeyde zihinsel engelli tüm bireyler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise İstanbul Özel Rota Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde eğitim gören 8-15 yaş aralığındaki 33 kişilik hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenci grubundan oluşmaktadır.

1.6 Veri Toplama Araçları

1.6.1 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği: Araştırmada benlik saygısı ölçümü için kullanılan ve orijinal formu İngilizce “Rosenberg Self Esteem Scale” ismini taşıyan ölçek, 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. A.B.D’ de güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapıldıktan sonra pek çok araştırmada bir ölçüm aracı olarak kullanılan ölçek, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” adı altında Füsun Çuhadaroğlu tarafından “Adolesanlarda Benlik Saygısı” isimli uzmanlık tezinde Türkçeye uyarlanmıştır. Çuhadaroğlu konuyla ilgili teknik detayı şöyle belirtmektedir:

“Güvenilirlik çalışması için test-tekrar test güvenilirlik tekniği kullanılan ölçek 15-18 yaş arasındaki lise öğrencilerine bir ay ara ile iki kez uygulanmış ve uygulama sonucunda her alt ölçek (alt test) için elde edilen değişmezlik katsayıları ya da güvenilirlik oranları; benlik saygısı için 0,75, kendilik kavramının sürekliliği için, 0,75 insanlara güvenme için 0,55, eleştiriye duyarlılık için 0,48, depresif duygulanım için 0,70, hayalperestlik için 0,75, psikosomatik belirtiler için 0,89, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme için 0,46, tartışmalara katılabilme derecesi için 0,51, ana-baba ilgisi için 0,51, babayla ilişki için 0,79 ve psişik izolasyon için ise 0,60 olarak tespit edilmiştir.”

Füsun Çuhadaroğlu tarafından bu şekilde ülkemizde güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmış olan “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” bizim araştırmamızda hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin benlik saygılarını ölçmek üzere 10 sorudan oluşan 1 alt ölçek halinde kullanılmıştır. Ayrıca testte yüksek puan düşük benlik saygısını gösterirken, düşük puan ise yüksek benlik saygısını ifade etmektedir (Çuhadaroğlu,1986).

1.6.2 Aile İzin Formu

Araştırmanın uygulama çalışmalarına başlamadan önce “Dini Musiki Uygulamalarının Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Çocukların Öz Saygısına Olan Etkisi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasına katılmasında bir sakınca olmadığına dair öğrenci velilerinden izin alınmıştır (Özsağır, 2017:50)

1.6.3 Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrenciler hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Formda öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, ailedeki çocuk sayısı, araştırmaya katılan öğrencinin doğum sırası, anne ve babanın eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik düzeyi ile ilgili sorular yer almaktadır (Özsağır, 2017:52)

1.7 Sınırlamalar

Araştırmanın sonuçları 33 denek öğrenci ile sınırlıdır. İstanbul ili, Ümraniye ilçesinde bulunan Özel Rota Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezine devam eden öğrencilerle sınırlıdır. Bahsi geçen kurumdaki hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerle sınırlıdır. Dini musiki de ilahi ve salât formuyla sınırlıdır. Uygulama süresi 8 hafta ile sınırlıdır.

1.8 Veri İşleme Yöntemleri ve Süreci

Alt problemlere dair bulguları analiz etmek için ise ön test-son test araştırma deseni, T-test ve Tek yönlü ANOVA kullanılmıştır.

Tek Yönlü Varyans Analizi: ANOVA bağımsız değişkenlerin kendi aralarında nasıl etkileşime girdiklerini ve bu etkileşimlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini analiz etmek için kullanılır. T testi iki örneklemin ortalamalarının eşit olup olmadığı hipotezini test eder. ANOVA ise üç ya da daha fazla ortalamasının eşit olup olmadığını test eder. Bu yüzden tek yönlü varyans analizi, ikiden fazla grubun bir anda karşılaştırılmalarını sağlamak için geliştirilen testler arasında en çok bilineni ve en yaygın olarak kullanılanıdır. (Tonta, 2008).

Veri işleme sürecinde öncelikle teze katkısı olacağı düşünülen kaynaklar eserlerin türüne, adlarına, yazarlarına, konularına, temalarına, sınırlamalarına ve boş bıraktıkları yerlere göre tasnif edilerek analiz edilmiştir. Yapılan analizlerden elde edilen rakamsal verilere göre tezin problem durumu ve ana problem cümlesi tespit edilmiştir. Bu problematik soruya ilişkin alt problem soruları ve bunlara ilişkin hipotezlerin oluşturulmasıyla ortaya çıkan taslak sayesinde teze konu olan alana ilişkin veriler rakamsal yöntemler kullanılarak ele alınmıştır.

Araştırmanın problem durumunu ortaya koymak amacıyla literatür taraması ile toplanan veriler mantık ilminde genelden özele doğru akıl yürütme olarak tanımlanan tümdengelim metodu ile işlenmiştir. Örneklemin genel yapısına dair demografik bilgi formundan elde edilen veriler ile ön test-son test modelli deneysel çalışma sonucu ulaşılan veriler, araştırmacı tarafından SPSS 16 paket programı kullanılarak araştırmanın alt problemleri doğrultusunda istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Elde edilen verilerin ne anlama geldiği tezin bulgular ve yorum kısmında detaylı olarak değerlendirilmiştir. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi konusunda Cemile Büşra Özsağır'dan (Uzman Psikolog) yardım alınmıştır.

Araştırmamızın uygulama çalışmaları İstanbul Özel Rota Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde yapılmıştır. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'yle yapılan görüşmeler sonucu araştırmanın yapılacağı kurumdan izin alınmasının yeterli olduğu anlaşılmış ve kurumdan yazılı olarak izin alınmıştır. (Bkz. Özsağır s. 51). Gerekli izinler alındıktan sonra kurumdaki hafif düzeyde zihinsel engelli çocuklardan araştırmaya uygun olanların tespiti için gözlem yapılmış ve kurumda çalışan öğretmenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Belirlenen öğrencilerin velilerinden aile izin formu ve demografik bilgi formu doldurmaları istenmiştir.

Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce belirlenen 33 öğrenciye ön test olarak *Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği* yaptırılmıştır. Ön test süreci bittikten sonra Türk Din Musikisi uygulamaları sürecine girilmiştir. Normalde altı hafta ve haftada iki gün olarak planlanan uygulama süresi öğrencilerin özel durumlarından ve bazı seanslara katılamamalarından dolayı sekiz haftada tamamlanmıştır. Bu sekiz hafta boyunca çocuklarla Segâh makamındaki “Salât-ı Ümmiye”, Uşşak makamındaki “Bu Akl-u Fikr İle” ve Hicaz makamındaki “Allahu Allah” ilahileri çalışılmıştır (Notaları için bkz. Özsağır s.54). Çocukların kolay öğrenebileceği, güfteleri

tekrarlardan oluşan, melodik yapıları basit ve akılda kalıcı olduğunu düşündüğümüz eserler seçilmiştir. Çalışmalar da enstrüman olarak klasik kemençe sazı kullanılmıştır. Sekiz haftalık çalışmanın sonunda çocuklara performanslarını icra edebilmeleri için küçük bir koro gösterisi düzenlenmiştir. (Bkz. Özsağır, s. 57 Müsamere İlgili Fotoğraflar)

1.9 Varsayımlar

İlgili literatürün alanın bütün bilgisini temsil ettiği varsayılmaktadır. Seçilen ölçme değerlendirme yöntemlerinin sağlıklı olduğu varsayılmaktadır. Ölçme değerlendirme yapacak kişinin doğru ve güvenilir şekilde verileri topladığı varsayılmaktadır.

2. Bulgular Ve Yorum

Dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısı ile anlamlı bir farklılığı olup olmadığını ortaya koymak için uygulama aşamasından önce katılımcılara ön test uygulanmış, uygulama aşamasından sonra da son test uygulanmıştır. Sonuçlar t-test yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısına anlamlı bir farklılığı olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Eşleştirilmiş iki grup arasındaki farkların istatistikleri

	Ortalama	N	Std. Sapma	Std. Hata
Ön test	1,3021	33	0,66214	0,11526
Son test	1,0118	33	0,60122	0,10466

Tablo 2. Eşleştirilmiş iki grup arasındaki farkların testi

	Ortalama	Std.Sapma	Std. Hata	T	p
Ön test & Son test	0,29030	0,65059	0,11325	2,563	0,015

Tablo 2’de görüleceği üzere t-testi analizine göre p değerinin 0,05’den küçük olması (p=0,015) bize anlamlı farklılığın olduğunu göstermektedir.

Tablo 1’de ki ön test ortalamasının (1,3021), son test ortalamasının (1,0118) olması öz (benlik) saygısının arttığının göstergesidir.

3.SONUÇ

Hipotez: Dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların öz saygısına anlamlı bir farklılığı vardır.

Hipoteze İlişkin Sonuç: Araştırmadan elde edilen bulgu ve analiz sonuçlarına göre dini musiki uygulamalarının hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların “öz saygısına” olumlu bir etkisi olduğu görülmüştür. Dolayısıyla hipotezimiz doğrudur.

KAYNAKLAR

- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. ÇAKMAK, E. AKGÜN, Ö. KARADENİZ, Ş. DEMİREL, F. (2008), “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” (1. Baskı), İstanbul, Pegem Akademi.
- ÇUHADAROĞLU, F. (1986) Adolesanlarda Benlik Saygısı (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), H.Ü.Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı. Ankara
- ÖZSAĞIR, A.(2017) “Dini Musiki Uygulamalarının Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Çocukların Öz Saygısına Olan Etkisi” Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- TONTA, Y. (2008). Varyans Analizi (ANOVA), Kovaryans Analizi (ANCOVA), Faktöriyel ANOVA, Çoklu Varyans Analizi (MANOVA). <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/fall2007/sb5002/sb5002-10-varyans-analizi.pdf>